

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Geldzaken in de praktijk 2024

Het leven betaalbaar

Gitta van den Enden, Nouschka Veerman

Geldzaken in de praktijk 2024

Het leven betaalbaar

Auteurs

Gitta van den Enden

Nouschka Veerman

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Voorwoord

De afgelopen jaren waren turbulent voor de Nederlandse huishoudportemonnee. Tijdens het vorige lustrum van het Nibud had niemand nog van het coronavirus gehoord en was een oorlog op het Europees continent voor velen een onrealistisch doemscenario. De ontwikkelingen trokken diepe sporen in onze samenleving, ook financieel. Tijdens de lockdown die het gevolg was van de coronamaatregelen schrok een groot deel van Nederland hoeveel geld er (vaak ongemerkt) besteed werd aan uitgaan en horeca. Ons land bouwde – noodgedwongen – meer spaartegoeden op dan ooit tevoren. Eigenlijk doen mensen wat ze moeten doen en toch hebben ze zorgen.

Tegelijkertijd merkte een op de zes Nederlanders hoe kwetsbaar hun inkomenspositie was als zzp'er of flexwerker. En toen eind 2021, begin 2022 de energieprijzen – en vervolgens ook de andere prijzen – snel begonnen te stijgen, maakten veel mensen zich zorgen over de betaalbaarheid van het leven. Daarbij ging het niet alleen om mensen met een structureel laag inkomen. Ook hogere inkomens stelden zich de vraag hoe ze grip op hun uitgaven en daarmee op hun leven konden houden.

Behalve zorgen over bestaanszekerheid, die ertoe leidden dat dit onderwerp een van de belangrijkste thema's werd in het maatschappelijk debat, leidden deze ontwikkelingen van de afgelopen jaren ook tot tal van initiatieven en interventies om huishoudens die in financieel zwaar weer verkeerden te ondersteunen. Praten over geld en geldproblemen werd makkelijker, onder andere doordat banken, verzekeraars en woningbouwcorporaties extra aandacht kregen voor potentiële financiële kwetsbaarheden van klanten en huurders. Maar ook doordat geldzorgen opeens voor veel meer mensen realiteit werden en zij aan den lijve ondervonden dat geldproblemen en schulden niet 'eigen schuld' waren.

De overheid schoot veel groepen te hulp met in eerste instantie tijdelijke steunmaatregelen zoals de Tozo (Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers) gedurende de lockdowns en de energietoeslag, die de energierekening voor de laagste inkomens betaalbaar moest houden. Maar het besef drong door dat naast de nodige koopkrachtpakketten ook meer structurele maatregelen nodig waren. De regering stelde de Commissie sociaal minimum in, die in kaart bracht welke groepen structureel kwetsbaar zijn en wat voor soort beleid nodig is om armoede terug te dringen. Met de uitvoering daarvan maakte het kabinet, nu in demissionaire staat, een begin. Ten slotte droeg de krapte op de arbeidsmarkt ertoe bij dat de lonen de afgelopen twee jaar sneller stegen dan daarvoor.

De overheidsmaatregelen en de maatschappelijke initiatieven hebben hun uitwerking niet gemist. Bij de koopkrachtplaatjes voor 2024 zagen we dat de meeste huishoudens erop vooruit zouden gaan en voor 2023 constateerde het CBS dat het reëel beschikbaar inkomen gemiddeld met 1,4 procent was gestegen. Uit de data van ABN AMRO bleek bovendien dat de energietoeslag tot een koopkrachtimpuls had geleid voor met name de lagere inkomens, waardoor Nederland aan een recessie was ontsnapt.

Deze trends zien we ook terug in de cijfers van ons onderzoek *Geldzaken in de praktijk 2024*. Ten opzichte van de laatste meting in 2022 zien we een significante daling van het aantal huishoudens dat zegt moeite te hebben met rondkomen. Gaf in 2018 nog 38

nibud.nl

Arthur van Schendelstraat 550
3511 MH Utrecht

Postbus 19250
3501 DG Utrecht

☎ 030 23 91 350
✉ info@nibud.nl

NL64 RABO 0300 0518 16
KvK 41151669

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

procent van de Nederlandse huishoudens aan moeilijk te kunnen rondkomen, of eerder moeilijk dan makkelijk, in 2024 is dit percentage gedaald tot 32 procent. Vandaag de dag geeft 42 procent aan makkelijk tot zeer makkelijk rond te kunnen komen, terwijl dat in 2018 34 procent was. Met andere woorden, Nederland komt beetje bij beetje beter rond. Overigens zien we, ondanks de ontwrichtende maatschappelijke ontwikkelingen van de afgelopen jaren, al sinds 2012 een voorzichtige positieve beweging in die richting.

Ondertussen is er nog steeds bijna een derde van de bevolking voor wie dat niet geldt. Zij hebben moeite om hun inkomsten en uitgaven in balans te houden. Ze geven prioriteit aan het betalen van de vaste lasten, maar hebben daardoor vaker moeite met het betalen van de dagelijkse boodschappen. Jongvolwassenen tot 30 jaar zijn daarbij oververtegenwoordigd, net als huurders en mensen met een laag en/of wisselend inkomen. De grote gemene deler bij deze groepen is onzekerheid en gebrek aan controle. Ze houden zich meer dan gemiddeld bezig met hun financiële situatie, maar dit resulteert vooralsnog niet in meer zekerheid. Onduidelijkheid over het recht op toeslagen, hoge woonlasten, onvoldoende grip op energiekosten en beperkte mogelijkheden om een financiële buffer op te bouwen maken dat deze groepen ondanks de positieve ontwikkelingen kwetsbaar blijven en ook in de nabije toekomst onze aandacht verdienen.

Ons land staat de komende tijd voor een aantal uitdagingen die ook gevolgen zullen hebben voor de huishoudportemonnee. De verduurzaming van ons leefpatroon speelt daarbij een belangrijke rol. Het Nibud ziet de energietransitie als de grootste uitdaging voor de bestaanszekerheid van Nederlandse huishoudens. Hoewel 71 procent van de huishoudens zegt op dit moment grip te hebben op de energiekosten, is dat onder de groep mensen met een laag of wisselend inkomen significant lager. Daarnaast is het voor een vijfde niet mogelijk om te verduurzamen omdat ze afhankelijk zijn van de verhuurder of VvE, of omdat de woning het niet toelaat. Bovendien zou 9 procent wel willen verduurzamen, maar kan dit niet betalen. En ook dat geldt in hogere mate voor huurders en mensen met een laag of flexibel inkomen. Ze hebben het gevoel hier geen regie op te kunnen voeren.

Op dit terrein is de komende jaren nog veel werk te verzetten. Vanuit onze zorg om bestaanszekerheid zien we de energietransitie als de meest uitdagende maatschappelijke ontwikkeling waar Nederland nu en de komende jaren mee te maken heeft. Daarbij gaat het niet alleen om verduurzaming van onze woningen, maar om allerlei maatregelen waarvan mensen met een laag inkomen minder profiteren of die hen juist onevenredig kunnen treffen. Wat het Nibud betreft heeft alleen een eerlijke energietransitie kans van slagen.

We zullen ons de komende jaren richten op de betaalbaarheid voor huishoudens op de langere termijn. Ook op dit thema gaan we beleidsmakers laten zien tot waar hun beleid verantwoord is, bieden we consumenten handelingsperspectief en signaleren we wanneer kwetsbare huishoudens in de knel komen. Onze missie 'een Nederland zonder geldproblemen' vraagt juist op dit terrein om extra onderzoek, advies en voorlichting. We gaan daar met passie en plezier mee aan de slag.

Arjan Vliegthart, directeur Nibud

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Inhoud

Voorwoord	3
Conclusies.....	6
1. Inleiding.....	9
1.1 Doel- en vraagstelling	10
1.2 Methodologie	10
2. Onzekerheid van inkomsten.....	12
2.1 Wisselende inkomsten.....	12
2.2 Gevoel van controle en voorspelbaarheid.....	13
2.3 Toeslagen.....	14
3. Betaalbaarheid van uitgaven.....	16
3.1 Moeite met betalen	16
3.2 Grip op energiekosten en verduurzaming	17
4. Rondkomen	21
4.1 Rondkomen algemeen.....	21
4.2 Reden moeilijk rondkomen	24
4.3 Zorgen over de financiële situatie	26
4.4 Betalingsproblemen	27
5. Sparen en gedrag	30
5.1 Sparen.....	30
5.2 Financieel gedrag	32
Bijlage 1 Onderzoeksverantwoording.....	34
Bijlage 2 Achtergrondkenmerken	35

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Conclusies

In het Nibud-rapport *Geldzaken in de praktijk 2024* beschrijven we de resultaten van ons onderzoek naar inkomens, uitgaven en de mate waarin huishoudens kunnen rondkomen. In hoeverre ervaren huishoudens bepaalde vormen van financiële onzekerheid met betrekking tot inkomen, uitgaven, rondkomen en (financieel) gedrag, en welke groepen bevinden zich in een kwetsbare positie?

Over het algemeen laten de resultaten zien dat het de goede kant op gaat met de financiële situatie van de Nederlandse huishoudens. Meer mensen geven aan dat ze makkelijker kunnen rondkomen ten opzichte van een vergelijkbare meting uit 2022. Dit beeld komt overeen met de uitkomsten van onze jaarlijkse koopkrachtberekeningen, waarin we al een vooruitgang zagen bij de meeste huishoudtypes. Dat mensen er financieel wat beter voor staan, gaat samen met het feit dat het merendeel van de mensen het gevoel heeft controle te hebben over hun financiële situatie. Dit is een hoopvol beeld. Dat neemt niet weg dat we nog steeds zien dat ongeveer een derde moeite heeft om rond te komen.

We zien een aantal groepen die op meerdere vlakken kwetsbaar zijn en onzeker zijn over hun inkomsten en uitgaven. Het gaat vooral om huurders en huishoudens met lagere en/of wisselende inkomens en jongvolwassenen, die – ondanks dat ze doorgaans meer bezig zijn met hun financiële zaken –, weinig controle over hun financiële situatie ervaren. Deze groepen komen al langer uit onze en andere onderzoeken naar voren als groepen die op meerdere terreinen financieel kwetsbaarder zijn. Zij hebben minder grip op hun inkomsten, hebben vaker moeite om rekeningen te betalen en zijn vaak niet in staat voldoende buffer op te bouwen om financiële tegenslagen op te vangen. Bovendien ervaren zij minder grip en handelingsperspectief in de energietransitie.

Ondanks toeslagen minder gevoel van controle bij laag en wisselend inkomen

De meeste Nederlandse huishoudens (ruim 80 procent) hebben het gevoel dat zij controle hebben over hun inkomsten en achten deze ook redelijk voorspelbaar. Maar ook hier zien we significante verschillen tussen huishoudens. Huishoudens met wisselende en/of lage inkomens ondervinden minder gevoel van controle over hun maandelijkse inkomsten en weten daardoor minder goed waar ze aan toe zijn dan mensen met een hoger en stabiel inkomen. Ook komen de mensen die minder controle ervaren over hun inkomsten veel vaker moeilijk rond.

Ongeveer 20 procent van de respondenten heeft nog nooit gecheckt of zij recht hebben op toeslagen en/of tegemoetkomingen. Hiervan weet bijna een derde niet goed waar ze hier informatie over kunnen vinden. Huishoudens met een wisselend inkomen checken vaker of ze in aanmerking komen voor toeslagen, maar ze weten minder goed waar ze recht op hebben. Dit beeld zien we ook bij jongvolwassenen. Ook weten zij niet goed waar ze informatie kunnen vinden over de toeslagen. Voor deze groepen met een onzeker(der) inkomen lijkt het toeslagensysteem niet voldoende zekerheid te bieden.

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Betalen van vaste lasten heeft de prioriteit

Huishoudens geven de meeste prioriteit aan het betalen van de vaste lasten, waarbij huur (of hypotheek) en energie het trouwst worden betaald. Door de keuze voor de vaste lasten hebben zij vaker moeite met het betalen van huishoudelijke uitgaven en reserveringsuitgaven (zoals boodschappen, onderhoud aan huis en tuin, kosten aan hobby's en kosten van kinderen). We zien dat 80 procent van de mensen die moeilijk rondkomen moeite heeft met het betalen van de boodschappen, veel meer dan gemiddeld (36 procent). Verder geven huurders vaker aan dat ze moeite hebben met het betalen van rekeningen dan woningeigenaren.

Huurders en huishoudens met beperkte financiële middelen dreigen achterop te raken in de energietransitie

Een ruime meerderheid heeft redelijk tot volledig grip op de energiekosten. Ongeveer een vierde heeft het gevoel slechts beperkte tot geen grip te hebben. Mensen die moeilijk kunnen rondkomen, ervaren iets minder grip op de energiekosten, net als huishoudens met een lager of wisselend inkomen. Ook hier zien we een verschil tussen huurders en kopers; huurders geven wat vaker aan dat zij beperkte tot geen grip hebben op de kosten van energie.

Een meerderheid is niet van plan om in de komende vijf jaar grotere verduurzamende maatregelen te treffen, zoals isolatie, zonnepanelen of een warmtepomp. Voor veel mensen is dit omdat het huis al duurzaam genoeg is. Bijna een op de tien geeft aan wel te willen verduurzamen, maar het niet te kunnen betalen. Ongeveer een vijfde kan simpelweg niet verduurzamen omdat ze afhankelijk zijn van de verhuurder of de VvE, of omdat de woning het niet toelaat. Een derde van de huishoudens verwacht problemen als er geen energiebesparende maatregelen worden getroffen. Dit kunnen problemen met het betalen van de energierekening zijn, maar ook verminderd wooncomfort en waardevermindering van de woning.

Huurders en lagere inkomens hebben vaker moeite met rondkomen

Wat betreft rondkomen trekken we de conclusie dat minder huishoudens moeilijk kunnen rondkomen. Het beeld ten opzichte van 2022 en de jaren daarvoor is licht positief. Het aandeel huishoudens dat moeilijk kan rondkomen is in de afgelopen twaalf jaar nog niet eerder zo laag geweest als nu (32 procent). Bij huishoudens die niet kunnen rondkomen, vormen – net als in 2022 – de stijgende uitgaven in combinatie met gelijke (of dalende) inkomsten daarvoor de meest voorkomende oorzaak. Ook zien we dat 27 procent zich regelmatig tot altijd zorgen maakt over hun financiële situatie. Het zijn met name jongvolwassenen, huishoudens met een wisselend en/of laag inkomen en huurders die moeilijk rondkomen en zorgen hebben over de financiële situatie.

Als huishoudens niet kunnen rondkomen, kunnen ze strategieën inzetten om toch de eindjes aan elkaar te knopen. De meeste huishoudens geven aan dat ze dan hun spaargeld zouden gebruiken (63 procent). Daarnaast geeft ook een substantieel deel (57 procent) aan dat ze op noodzakelijke uitgaven (zoals voeding, zorg of sociale activiteiten) zouden bezuinigen.

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Veel mensen sparen, maar onvoldoende buffer achter de hand

De meeste mensen sparen. Toch spaart nog 20 procent niet consequent iedere maand en spaart zo'n 41 procent minder dan 10 procent van het inkomen. Ruim een derde heeft dan ook het gevoel dat zij niet genoeg geld achter de hand hebben. Voor hen is het onzeker of ze tegenslagen kunnen opvangen.

Mensen sparen vaak voor onvoorziene kosten (zoals de vervanging of reparatie van grotere huishoudelijke apparaten en medische kosten), voor het opbouwen van een buffer in geval van een inkomsterugval, voor vrije tijd of hobby of voor grotere aankopen (zoals een auto).

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

1. Inleiding

Al 45 jaar werkt het Nibud aan onze missie 'een Nederland zonder geldproblemen'. Sinds 2005 onderzoeken we periodiek hoe Nederlandse huishoudens hun financiële situatie ervaren en met geld omgaan. We bevragen zaken zoals rondkomen, sparen, rood staan en het te laat betalen van rekeningen onder een representatieve steekproef van Nederlanders tussen de 18 en 75 jaar. Op deze manier houdt het Nibud zicht op de financiële situatie van Nederlanders.

Aan het begin van 2024 hebben we, ter ere van ons 45-jarig jubileum, opnieuw onderzoek gedaan. De afgelopen jaren waren turbulent. De periode rondom COVID-19, wereldwijde onrust en hoge inflatie hebben hun tol geëist, zowel in het mentale welzijn als in de financiële situaties van Nederlandse huishoudens. De overheid heeft de afgelopen jaren een groot pakket aan tijdelijke en structurele steunmaatregelen ingevoerd. Dit lijkt zijn vruchten te hebben afgeworpen, want we zien dat het langzaamaan de goede kant op gaat.

Begin dit jaar zagen we al een verbetering in de koopkracht van de meeste Nederlandse huishoudens. Recent concludeerde Deloitte in het rapport *Financiële gezondheid. Samen navigeren door onzekere tijden* dat het beter gaat met de financiële gezondheid van Nederlanders.¹ Tegelijkertijd hebben de crises van de afgelopen jaren ook laten zien dat verschillende groepen, waaronder bijvoorbeeld flexwerkers, een kwetsbare positie hebben en als het even tegenzit in de problemen raken. Dat vraagt dat we alert blijven en de financiële situatie van Nederlandse huishoudens nauwgezet blijven volgen.

Er spelen op dit moment immers grote maatschappelijke veranderingen die financiële onzekerheid voor huishoudens met zich mee kunnen brengen. De hoge inflatie van de afgelopen jaren heeft ertoe geleid dat het leven voor veel mensen fors duurder is geworden. Door een tekort aan betaalbare woningen hebben veel mensen te maken met hoge woonlasten. En de onzekerheid over de ontwikkeling van de energieprijzen voert de druk op om te verduurzamen, terwijl niet iedereen de mogelijkheden of middelen daartoe heeft.

Aan de inkomenskant hebben we te maken met een sterk geflexibiliseerde arbeidsmarkt. Nederland heeft de hoogste percentages flexwerkers in Europa.² De veranderlijkheid van inkomsten is kenmerkend voor deze werknemers met flexibele contracten. Wanneer dit gepaard gaat met een laag inkomen en afwisselende periodes van werk en werkloosheid, zorgt dit voor onzekerheid met uiteindelijk een negatieve impact op het algehele welzijn van mensen.³

---

¹ Deloitte (2024). *Financiële gezondheid. Samen navigeren door onzekere tijden*. Geraadpleegd op 30 maart van <https://www2.deloitte.com/nl/nl/pages/financial-services/articles/financiele-gezondheid-nederland.html>

² CBS (2023). *Flexwerk in Nederland en de EU*. Geraadpleegd op 27 maart van <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/dossier-flexwerk/flexwerk-in-nederland-en-de-eu>; CBS (2024). *Flexwerk*. Geraadpleegd op 27 maart van <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-arbeidsmarkt/werkenden/flexwerk>

³ Tilburg University (2024). *Buitensporige flexibiliteit vanwege flexibele contracten is slecht voor welzijn werknemers*. Geraadpleegd op 26 maart van <https://www.tilburguniversity.edu/nl/actueel/persberichten/buitensporige-flexibiliteit-vanwege-flexibele-contracten-slecht-voor-welzijn-werknemers>

Op veel gebieden wordt nog steeds veel verwacht van de eigen verantwoordelijkheid van huishoudens om te (kunnen) blijven meedoen. Dit vraagt om initiatief en oplettendheid van individuen en om een bepaalde mate van redzaamheid.⁴ Dat zien we ook terug op het gebied van financiën. Mensen worden vanaf hun 18^e geacht financieel zelfstandig te zijn en hun inkomsten en uitgaven in balans te houden, al dan niet met behulp van inkomensondersteuning vanuit de overheid. Tegelijkertijd weten we dat dat niet altijd lukt. De WRR schreef in 2017 in zijn rapport *Weten is nog geen doen* al dat onder speciale omstandigheden het doenvermogen van mensen onder druk komt te staan en zij grip op hun financiële situatie kunnen verliezen.⁵ Daarbij helpt het niet mee als mensen te maken krijgen met een complex toeslagensysteem dat lang niet altijd het gewenste vertrouwen en zekerheid biedt.⁶

Dit alles roept de vraag op hoe Nederlandse huishoudens er nu financieel voor staan. In dit rapport schetsen we een beeld van de financiële situatie van Nederlanders begin 2024.

1.1 Doel- en vraagstelling

In dit onderzoek brengen we de financiële situatie van Nederlandse in kaart. Daarbij richten we ons vooral op verschillende vormen van (on)zekerheden.

Onze centrale vraag luidt: *In hoeverre ervaren huishoudens bepaalde vormen van financiële onzekerheid met betrekking tot inkomen, uitgaven, rondkomen en (financieel) gedrag, en welke groepen bevinden zich in een kwetsbare positie?*

We kijken daarbij naar huishoudens met een wisselend inkomen, de betaalbaarheid van (schommelende) energiekosten, en bekijken welke huishoudens achterblijven in de energietransitie. We onderzoeken financiële zorgen, het handelingsperspectief van huishoudens die moeilijk kunnen rondkomen en (spaar)gedrag.

1.2 Methodologie

Voor dit onderzoek zijn 1.563 Nederlanders in de leeftijd van 18 tot en met 75 ondervraagd via een online vragenlijst. Het onderzoek is representatief qua geslacht en leeftijd. Respondenten die geen zelfstandig huishouden voeren, bijvoorbeeld omdat ze bij hun ouders wonen, zijn niet meegenomen. Een uitgebreidere verantwoording staat in bijlage 1. De achtergrondkenmerken van de respondenten zijn opgenomen in bijlage 2.

Afronding cijfers

De percentages die we rapporteren zijn afgerond op hele cijfers. Bij het optellen van percentages gebruiken we de onafgeronde cijfers. Hierdoor kan het voorkomen dat een opgeteld percentage dat we noemen afwijkt van de optelling van de hele percentages, en dat deze afgeronde, hele percentages niet optellen tot 100 procent. Een totaal komt dan bijvoorbeeld uit op 99 of 101 procent.

⁴ Schors, A, van der, Krijnen, C. & Schonewille, G. (2019) *Geldzaken in de praktijk 2018-2019*, Utrecht, Nibud

⁵ WRR (2017). *Weten is nog geen doen: een realistisch perspectief op redzaamheid (No. 97)*

⁶ Ministerie van Financiën. (2024). *Eindrapport toekomst toeslagenstelsel*

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Vergelijking naar achtergrondkenmerken en eerdere jaren

Daar waar mogelijk en relevant vergelijken we de resultaten van dit onderzoek met die van een vergelijkbaar onderzoek van het Nibud uit 2019⁷ of met externe onderzoeken.

Ook hebben we in het analyseren van de vragen de samenhang met de volgende kenmerken geadresseerd: leeftijd, huishoudsituatie, woonsituatie, dagbesteding, wisselend inkomen, mate van rondkomen en inkomensniveau. Relevante significante verschillen tussen groepen zijn gerapporteerd. Hierbij hanteren we een betrouwbaarheidsinterval van 95 procent. Dit betekent dat het percentage significant afwijkt van het gemiddelde in de betreffende groep. In de tabellen zijn de groepen die significant afwijken ten opzichte van het gemiddelde onderstreept.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 gaan we eerst in op inkomensonzekerheid. We beschrijven welke groepen te maken hebben met wisselende inkomsten en welke andere factoren bijdragen aan onzekerheid. In hoofdstuk 3 gaan we vervolgens dieper in op de betaalbaarheid van uitgaven, met speciale aandacht voor de betaalbaarheid van energie. In hoofdstuk 4 bespreken we de mate van rondkomen, zorgen over de financiële situatie en concrete betalingsproblemen. Hoofdstuk 5, tot slot, gaat in op sparen en financieel gedrag.

---

⁷ Schors, A, van der, Krijnen, C. & Schonewille, G. (2019) Geldzaken in de praktijk 2018-2019, Utrecht, Nibud.

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

2. Onzekerheid van inkomsten

In dit hoofdstuk gaan we in op de vraag in welke mate Nederlandse huishoudens inkomensonzekerheid ervaren. Niet elke maand (hetzelfde) inkomen hebben kan immers onzekerheden met zich meebrengen. We beschrijven welke groepen vaker wisselende inkomens hebben. Vervolgens rapporteren we of Nederlandse huishoudens het gevoel hebben controle te hebben over hun inkomsten en deze voorspelbaar achten, en of het hebben van wisselend inkomen hierin een rol speelt. Ten slotte belichten we de (on)zekerheid met betrekking tot toeslagen.

2.1 Wisselende inkomsten

Een huishouden met wisselende inkomsten heeft niet iedere maand (dezelfde) inkomsten. In dit onderzoek hebben we dit gemeten door respondenten te vragen of ze in de afgelopen twaalf maanden iedere maand ongeveer dezelfde inkomsten hebben gehad of dat dit wisselde per maand.⁸

Bijna een op de vijf (18 procent) huishoudens had het afgelopen jaar te maken met wisselende inkomsten. Dit betekent dat ten minste één persoon in het huishouden in het afgelopen jaar níét iedere maand ongeveer dezelfde inkomsten heeft gehad. Bijna de helft van de huishoudens met een wisselend inkomen (45 procent) heeft al langer dan drie jaar wisselende inkomsten.

Tabel 1 geeft weer welke groepen vaker of minder vaak een wisselend inkomen hebben. Zoals te verwachten hebben vooral zzp'ers en ondernemers een wisselend inkomen (47 procent). Ook jongvolwassenen hebben vaker een wisselend inkomen dan Nederlanders boven de 30 jaar. Daarnaast hebben huishoudens met kinderen iets vaker een wisselend inkomen dan huishoudens zonder kinderen. Tussen inkomensniveaus zien we geen significante verschillen ten opzichte van het gemiddelde.

---

⁸ Onder wisselend inkomen verstaan we inkomen dat de ene maand aanzienlijk hoger is dan de andere maand (voor de maanden zonder vakantiegeld of eventuele dertiende maand).

Tabel 1: Wisselende inkomsten naar relevante achtergrondkenmerken

		%
Totaal		18
Werksituatie	Zzp'er/ondernemer	47
	Loondienst	21
Leeftijd	18 t/m 30	35
	30+	15
Huishoudsituatie	Huishoudens met kinderen	22
	Huishoudens zonder kinderen	15
Inkomensniveau	Laag	20
	Midden	17
	Hoog	17

2.2 Gevoel van controle en voorspelbaarheid

Het hebben van wisselende inkomsten hoeft niet direct een probleem te zijn. Als een huishouden niet iedere maand dezelfde inkomsten heeft, maar wel weet dat er altijd voldoende inkomsten binnenkomen, zijn er minder onzekerheden en zorgen dan wanneer dit niet het geval is. In deze paragraaf gaan we in op het gevoel van controle over en voorspelbaarheid van inkomsten. In hoofdstuk 4 beschrijven we de relatie met rondkomen en algemene zorgen over de financiële situatie.

Ten eerste hebben we gevraagd in hoeverre men een gevoel van controle over de inkomsten heeft. Veruit het grootste deel (81 procent) van de respondenten heeft het gevoel zeer tot redelijk veel controle te hebben over de inkomsten. 7 procent ervaart weinig tot zeer weinig controle. Het overige deel (12 procent) geeft aan hier neutraal in te staan of heeft er geen mening over.

Ten tweede hebben we gemeten in hoeverre respondenten de inkomsten in de komende twaalf maanden voorspelbaar achten. Hier zien we een vergelijkbaar beeld als bij het gevoel van controle. Maar liefst 88 procent weet ongeveer of precies wat er de komende twaalf maanden aan inkomsten binnenkomt. 7 procent vindt deze inkomsten redelijk tot zeer onvoorspelbaar en 6 procent is neutraal.

Een aantal groepen hebben minder gevoel van controle over de inkomsten. Huishoudens met een wisselend inkomen ervaren vaker weinig tot zeer weinig controle (14 procent) en vinden hun inkomen vaker redelijk tot zeer onvoorspelbaar (24 procent). Ook huishoudens met een lager inkomen ervaren minder gevoel van controle (12 procent) en vinden hun inkomen iets vaker onvoorspelbaar (9 procent) dan huishoudens met een midden- of hoger inkomen.

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

2.3 Toeslagen

Het toeslagenstelsel bevindt zich momenteel in een periode van discussie en kritische evaluatie. Veel mensen hebben moeite met de complexiteit van het stelsel, en (onverwachte) terugbetalingen en negatieve publiciteit rond de toeslagen kunnen het vertrouwen in het gebruik ervan aantasten.⁹ Toeslagen en tegemoetkomingen zijn echter juist bedoeld om die huishoudens die het nodig hebben te helpen. Voor veel mensen vormen toeslagen een noodzakelijke aanvulling op hun inkomen en kan niet-gebruik zorgen voor tekorten op de huishoudbegroting. We weten niet precies hoeveel rechthebbenden geen gebruik maken van ondersteuning. Wel laat onderzoek naar niet-gebruik zien dat mensen afhaken omdat ze niet goed weten waar ze recht op hebben of omdat ze bang zijn fouten te maken en vervolgens te maken te krijgen met terugvorderingen en boetes.¹⁰

Daarom hebben we in dit onderzoek gevraagd of mensen weten waar ze recht op hebben, waar ze informatie over toeslagen kunnen vinden, en of ze weleens nagaan of ze in aanmerking komen voor toeslagen of andere financiële tegemoetkomingen. Tabel 2 vat de verschillende aspecten naar relevante achtergrondkenmerken samen. De tabel bevat het percentage dat bevestigend heeft geantwoord op de vragen.

Het overgrote deel van de mensen (84 procent) weet redelijk goed tot vrij zeker op welke toeslagen of tegemoetkomingen ze recht hebben (16 procent weet dit niet). De meesten (87 procent) weten ook ongeveer of precies waar ze hier informatie over kunnen vinden. Van de 13 procent die de informatie niet weet te vinden zegt een klein deel dat dat voor hen niet zo belangrijk is. Toch zegt ook bijna een op de tien (9 procent) van alle respondenten dat ze geen idee hebben waar ze informatie zouden kunnen vinden, maar het wel graag willen weten. Deze mensen weten de weg in het woud van regels en regelingen blijkbaar niet te vinden. Zorgwekkend is voornamelijk de groep die niet weet waar ze recht op hebben én ook niet weet waar ze hier informatie over kunnen vinden. Dit geldt voor bijna een op de tien (8 procent).

Het Nibud adviseert minimaal eens per jaar na te gaan of en op welke tegemoetkomingen je recht hebt. Op deze manier is de kans kleiner dat je geld laat liggen of voor verrassingen komt te staan en moet terugbetalen. Op de vraag of mensen weleens checken of ze in aanmerking komen voor toeslagen en andere tegemoetkomingen antwoordt meer dan een op de vijf (21 procent) echter dat ze dit nog nooit hebben gedaan. Ruim de helft (53 procent) checkt dit met enige regelmaat en 20 procent heeft het alleen ooit eens een keer gecheckt.

Als we kijken naar verschillende achtergrondkenmerken, zien we dat jongvolwassenen en huishoudens met een wisselend inkomen vaker checken of ze in aanmerking komen voor toeslagen en tegemoetkomingen. Op zich is dit niet verwonderlijk, aangezien de situatie van deze groepen vaker verandert en er daarmee ook meer noodzaak is om na te gaan wat dit betekent voor het recht op ondersteuning. Opvallend is echter dat dit voor hen vaak niet de gewenste duidelijkheid oplevert. Jongvolwassenen en huishoudens met een

⁹ Ministerie van Financiën. (2024). Eindrapport toekomst toeslagenstelsel.

¹⁰ Horssen, C. van & K. van Kempn (2024) *Waarom niet iedereen gebruik maakt van inkomensvoorzieningen, cijfers en motieven bij niet-gebruik*. In: Amargir, A en Kremer, M. (red) (2024) *Bestaanszekerheid begint bij een betrouwbare overheid*, p.40-43, Amsterdam, Kenniscentrum Ongelijkheid.

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

wisselend inkomen weten minder goed of ze daadwerkelijk recht op hebben ondersteuning en weten ook minder goed waar ze hier meer informatie over zouden kunnen vinden.

In hoofdstuk 4 gaan we dieper in op de mate van rondkomen en zorgen over de financiële situatie. Wel zien we hier al dat ook mensen die moeite hebben om rond te komen vaker checken of ze in aanmerking komen voor toeslagen en tegemoetkomingen (67 procent), maar minder goed weten waar ze recht op hebben (21 procent weet niet dit) en waar ze hier informatie over kunnen vinden (17 procent weet dit niet). Juist de mensen voor wie het relevant is moeten dus meer moeite doen om erachter te komen of ze recht hebben op financiële tegemoetkomingen, maar weten de weg naar voorlichting hierover niet te vinden.

Tabel 2: Kennis en handelingen omtrent toeslagen naar relevante achtergrondkenmerken (weergegeven als percentages 'Ja')

	Weet waar ik recht op heb	Weet waar ik informatie kan vinden	Check met enige regelmaat of ik in aanmerking kom
	%	%	%
Totaal	84	87	53
Leeftijd			
18 t/m 30	<u>77</u>	<u>80</u>	<u>72</u>
30+	85	88	51
Inkomensniveau			
Laag	84	86	<u>61</u>
Midden	<u>80</u>	87	<u>48</u>
Hoog	<u>87</u>	88	<u>50</u>
Wisselend inkomen			
Wisselend inkomen	<u>79</u>	<u>83</u>	<u>61</u>
Geen wisselend inkomen	85	88	52

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

3. Betaalbaarheid van uitgaven

Niet alleen onzekere inkomsten, maar ook hoge uitgaven kunnen ervoor zorgen dat mensen financiële zorgen en onzekerheid ervaren. De afgelopen periode hebben we te maken gehad met sterk stijgende kosten van levensonderhoud. In 2022 constateerden we dan ook dat 42 procent van de mensen in het voorafgaande jaar weleens moeite had met het betalen van de rekeningen. Gemiddeld hadden mensen zelfs iets meer dan drie betalingsproblemen.¹¹ De vraag is of er twee jaar later iets is veranderd. In dit hoofdstuk gaan we daarom in op de uitgaven van Nederlandse huishoudens: in hoeverre hebben mensen moeite met het betalen van bepaalde uitgaven en in hoeverre drukken vaste lasten zoals woon- en energielasten op de begroting? We bekijken daarbij ook de mate van grip op energiekosten en het handelingsperspectief dat huishoudens ervaren.

3.1 Moeite met betalen

Met de hogere vaste lasten en gestegen uitgaven van de afgelopen jaren is het de vraag in hoeverre huishoudens alle noodzakelijke uitgaven kunnen doen en in hoeverre ze de uitgaven kunnen aanpassen aan de huidige situatie.

Op de vraag met welke uitgaven mensen vooral moeite hebben, antwoorden zij dat ze vooral moeite hebben met de huishoudelijke uitgaven (de boodschappen) en uitgaven aan onderhoud aan huis en tuin (Tabel). Met de vaste lasten, zoals huur/hypotheek, telefonie en internet, en verzekeringen, hebben huishoudens gemiddeld minder moeite. Dit zijn vaak uitgaven die met vaste regelmaat en via automatische incasso's worden betaald.

Het is niet verrassend dat huishoudens die moeilijk rondkomen, ook meer moeite hebben met het betalen van alle soorten uitgavenposten. Opvallend is wel dat maar liefst 80 procent van de mensen die aangeven moeilijk rond te komen, moeite heeft met het betalen van hun dagelijkse boodschappen. Daarnaast zien we ook verschillen tussen huurders en woningeigenaren. De financiële positie van huurders is over het algemeen kwetsbaarder. Zij hebben vaker moeite met het betalen van de rekeningen. Ze geven ook vaker aan dat ze moeite hebben met het betalen van vrijwel dagelijks terugkerende kosten van levensonderhoud, zoals boodschappen en kosten voor hun kinderen. Ook uitgaven voor hobby's en vrije tijd kosten deze huishoudens vaker moeite. Woningeigenaren hebben relatief minder vaak moeite met het betalen van deze typen kosten, maar hebben meer moeite met de zogenoemde reserveringsuitgaven zoals onderhoud aan huis en tuin.

---

¹¹ Groen, A., Horssen, C. van & Veerman, N. (2022) *Rondkomen en betalingsproblemen, ervaringen van Nederlandse huishoudens in onzekere tijden* Utrecht, Nibud.

Tabel 3: Moeite met betalen van uitgaven (erg veel, redelijk en enigszins moeite)*

Uitgaven	Totaal %	Makkelijk rondkomen %	Moeilijk rondkomen %	Huur %	Hypotheek %
Boodschappen	36	15	80	49	28
Onderhoud van de woning en tuin	36	20	71	44	32
Hobby's en vrije tijd	34	18	73	50	26
Kosten van mijn kinderen	34	17	71	50	28
Vervoerskosten (ov, auto, fiets etc.)	33	16	71	47	25
Kleding	31	14	69	45	23
Energie	28	11	66	40	22
Water en andere lokale lasten	25	10	57	37	19
Verzekeringen (zorg, auto etc.)	25	10	58	36	19
Huur/hypotheek	24	8	59	37	17
Telefoon, televisie & internet	20	7	49	30	14

*Let op: mensen die hebben aangegeven dat de uitgavenpost bij hen niet van toepassing is, zijn hierin niet meegenomen (bijvoorbeeld mensen die geen woonlasten of geen kinderen hebben).

Op het moment dat huishoudens te weinig geld hebben om al hun rekeningen te betalen, zullen ze prioriteiten moeten stellen. Op de vraag welke drie rekeningen dan als eerst betaald worden, geven de meeste mensen prioriteit aan de vaste lasten: huur of hypotheek (84 procent), energie (72 procent) en de zorgverzekering (66 procent). De rekeningen die als laatst betaald zouden worden zijn abonnementen (52 procent), contributies (48 procent) en creditcard/betaal later (26 procent). Ook hier zien we dus dat mensen vooral prioriteit geven aan het betalen van de vaste lasten. Dat zagen we ook al in 2022.

3.2 Grip op energiekosten en verduurzaming

Woon- en energielasten zijn vaak de grootste uitgavenpost op de begroting van huishoudens. Met name bij lagere inkomens drukken deze lasten meer op de begroting. Sinds 1 januari 2024 is het prijsplafond voor gas, elektriciteit en stadsverwarming opgeheven.¹² Daarbij is het aantal vaste contracten, die mogelijk meer zekerheid bieden, de afgelopen maanden flink toegenomen.¹³ Maar hoewel de energiekosten het afgelopen jaar zijn gedaald, wordt niet verwacht dat de prijzen zich zullen herstellen tot het niveau van vóór de energiecrisis.

¹² Wel is het Tijdelijk Noodfonds Energie geopend voor huishoudens met een laag of laag middeninkomen en een hoge energierekening voor maximaal zes maanden.

¹³ ACM (2024) *Monitor Consumentenmarkt Energie*. Geraadpleegd op 26 maart van <https://public.tableau.com/app/profile/autoriteit.consument.en.markt/viz/MonitorConsumentenmarktEnergie/Overdemonitor>

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Bovendien is de energiearmoede de laatste jaren fors toegenomen, waarbij steeds meer huishoudens onvoldoende toegang hebben tot energievoorzieningen en woningverbetering.¹⁴ Dit gaat gepaard met toenemende mentale, fysieke en financiële problemen. Het vraagt veel van huishoudens om deze situatie te verbeteren en op die manier mee te kunnen in de energietransitie. Ze moeten dan kunnen investeren in grotere duurzame oplossingen. Niet iedereen is daartoe echter in staat. Daarom wordt verwacht dat de kloof in energiekosten - en daaruit voortvloeiende problemen - tussen huishoudens alleen maar zal toenemen.

Het is de vraag of huishoudens de woon- en energielasten kunnen blijven betalen, en hoe dit samenhangt met de druk op huishoudens om hun woning te verduurzamen. Hebben mensen het gevoel grip te hebben op hun energiekosten? We richten ons daarbij op drie aspecten van de energietransitie. Allereerst laten we zien hoe bewust individuen zijn van hun energiecontract en -kosten. Daarna brengen we in kaart in hoeverre men een gevoel van grip heeft over de energiekosten. Tot slot bespreken we de verschillende groepen die al dan niet kunnen investeren in duurzame oplossingen, waarbij we de gevolgen en redenen hiervoor belichten.

Bewustzijn van energiekosten

Ten eerste zien we dat bijna iedereen weet wat voor type energiecontract ze hebben (95 procent). De meeste mensen geven aan dat ze een vast contract hebben (66 procent), 27 procent heeft een variabel contract en een klein aandeel (2 procent) heeft een ander contract.

Om inzicht te krijgen in het bewustzijn van het maandelijkse voorschotbedrag ten opzichte van het werkelijke energieverbruik, hebben we gevraagd of respondenten verwachten aan het einde van het contract geld te moeten bijbetalen of terug te krijgen. De meerderheid (51 procent) verwacht geld terug te krijgen, 20 procent verwacht niet te hoeven bijbetalen of terug te krijgen, 17 procent verwacht te moeten bijbetalen en 10 procent weet het niet. Een aantal groepen lijken minder zicht te hebben op de verhouding tussen het voorschotbedrag en het werkelijke energieverbruik. Huishoudens die moeite hebben om rond te komen (15 procent), huishoudens met een laag inkomen (15 procent) en huurders (16 procent) geven significant vaker aan dat ze niet weten of ze aan het einde van de energierekening moeten bijbetalen of terugkrijgen.

Grip op energiekosten

Op de vraag in hoeverre respondenten het gevoel hebben grip te hebben op de energiekosten, antwoordt 71 procent het gevoel van redelijke tot volledige grip te hebben. Ruim een op de vier (27 procent) ervaart beperkte tot geen grip. Daarbij zien we een aantal groepen die significant vaker aangeven het gevoel van beperkte tot geen grip te hebben op de energiekosten (Tabel).

Mensen die moeilijk rondkomen voelen veel vaker minder grip (44 procent beperkte tot geen grip) op de energiekosten. Ook huishoudens met lage inkomens voelen minder grip (35 procent) dan mensen met hoge of middeninkomens. Huurders geven ook vaker aan

---

¹⁴ TNO (2020). Energiearmoede en de energietransitie; TNO (2023). Verhalen van mensen in een kwetsbare situatie.

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

dat zij beperkte tot geen grip hebben (31 procent) dan mensen die in een koopwoning wonen (25 procent). Daarnaast voelen mensen met een wisselend inkomen vaker beperkte tot geen grip op de energiekosten (33 procent) dan mensen zonder wisselend inkomen. Ook jongvolwassenen geven vaker aan geen tot beperkte grip te hebben (36 procent) dan Nederlanders boven de 30 jaar. We zien geen significante verschillen tussen mensen met een vast of variabel energiecontract in de mate van grip die zij ervaren.

Tabel 4: Grip op de energiekosten (percentage geeft beperkte tot geen grip weer)

	Bepikt tot geen grip op de energiekosten
	%
Totaal	27
Leeftijd	
18 t/m 30	<u>36</u>
30+	26
Inkomensniveau	
Laag	<u>35</u>
Midden	27
Hoog	<u>20</u>
Woonsituatie	
Koopwoning	<u>24</u>
Huurwoning	<u>31</u>
Wisselend inkomen	
Wisselend inkomen	<u>33</u>
Geen wisselend inkomen	26
Rondkomen	
Moeilijk	<u>44</u>
Makkelijk	<u>19</u>

Verduurzamen

Veel huishoudens worden geconfronteerd met de noodzaak om te investeren in duurzame oplossingen om de energiekosten betaalbaar te houden. Daarom hebben we onderzocht of mensen van plan zijn de woning te verduurzamen, wat redenen zijn om dit niet te doen en welke gevolgen men verwacht van het niet treffen van grotere energiebesparende maatregelen.

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

41 procent van de respondenten is van plan in de komende vijf jaar grotere verduurzamende maatregelen te treffen.¹⁵ Zo geeft 18 procent aan van plan te zijn in te zetten op isolatie van muur, dak, gevel of vloer, 15 procent op zonnepanelen, 13 procent op glisolatie, 13 procent op het vervangen van een cv-ketel door een warmtepomp en 3 procent op een 'nul-op-de-meterwoning'. Van degenen die van plan zijn in de komende vijf jaar te verduurzamen, is 60 procent van plan dit te financieren met spaargeld, 13 procent met een verhoging van de hypotheek, 10 procent met het afsluiten van een nieuwe hypotheek, 10 procent met een kortlopende lening en nog eens 10 procent met een gemeente- of overheidssubsidie.

58 procent is niet van plan de komende vijf jaar grotere verduurzamende maatregelen te treffen. Hiervoor zijn meerdere redenen uitgevraagd. Ongeveer een op de vijf (21 procent) van alle respondenten geeft aan dat ze dit niet van plan zijn omdat de woning al duurzaam genoeg is. We zien ook een forse groep die verduurzaming niet zelf in de hand heeft. Een op de vijf huishoudens (20 procent) kan namelijk niet zelf investeren in duurzame oplossingen, omdat zij afhankelijk zijn van de verhuurder of de VvE. 9 procent van de respondenten wil wel grotere verduurzamende maatregelen nemen, maar kan het niet betalen. Een kleinere groep geeft aan vanwege gebrek aan behoefte (7 procent) of verhuizing (4 procent) geen plannen te hebben om te verduurzamen.

We zien dat voornamelijk huurders geen grotere energiebesparende maatregelen (kunnen) treffen. Zij geven veel vaker (74 procent) aan dat ze niet van plan zijn om deze energiebesparende maatregelen te treffen dan woningeigenaren (49 procent). Ook geven veel meer huurders aan dat ze dit niet van plan zijn omdat ze afhankelijk zijn van een ander, namelijk een verhuurder, woningcorporatie of VvE, (63 procent) dan woningeigenaren (8 procent). Tegelijkertijd zien we dat woningeigenaren vaker aangeven dat hun woning al duurzaam genoeg is dan huurders (53 procent ten opzichte van 17 procent). Daarmee voorzien we een kloof tussen kopers en huurders op het gebied van de energietransitie en het 'zelf' (kunnen) waarborgen van de betaalbaarheid van energie.¹⁶

Gevolgen

Als er geen energiebesparende maatregelen worden getroffen, verwacht ongeveer een derde van de respondenten hiervan mogelijk negatieve gevolgen te ervaren. Concreet verwacht 12 procent problemen met het betalen van de energierekening, terwijl 16 procent een vermindering van het wooncomfort en/of de gezondheid voorziet door te weinig energiebesparende maatregelen. Daarnaast verwacht 9 procent een vermindering van de waarde van de woning.¹⁷

¹⁵ We doelen niet op de meer betaalbare tochtstrip of radiatorfolie.

¹⁶ Zie bijvoorbeeld: Nationale Ombudsman (2022). Ongelijke toegang tot de energietransitie; DNB (2023). *Richt verduurzaming woningen vooral op financieel kwetsbare huishoudens*. Geraadpleegd op 20 maart 2024 van <https://www.dnb.nl/algemeen-nieuws/dnbulletin-2023/richt-verduurzaming-woningen-vooral-op-financieel-kwetsbare-huishoudens/>

¹⁷ De percentages tellen niet op tot 1/3^e, omdat respondenten meerdere antwoorden konden geven op deze vraag.

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

4. Rondkomen

Het Nibud stelt mensen in onderzoek met enige regelmaat de vraag hoe goed ze kunnen rondkomen. De mate waarin huishoudens zelf ervaren rond te kunnen komen geeft een goede indicatie voor de mate waarin zij moeite hebben hun inkomsten en uitgaven met elkaar in balans te houden. Op het moment dat mensen te maken krijgen met een plotselinge inkomensdaling als gevolg van een levensgebeurtenis of, zoals afgelopen jaren, met sterk stijgende kosten als gevolg van geopolitieke ontwikkelingen, zien we dat deze balans verstoord raakt. Rondkomen is daarmee per definitie een maat die we in relatie met andere ontwikkelingen in het leven van mensen en in de samenleving moeten zien.

We zien al jaren dat ongeveer een derde van de Nederlandse huishoudens aangeeft moeite te hebben met rondkomen, maar ook dat dit percentage in de loop der jaren daalt. Dat is een positieve ontwikkeling. Maar er zijn wel verschillen tussen groepen. Juist die verschillen zijn relevant als we inzicht willen krijgen in wie onder welke omstandigheden financieel kwetsbaar is. In dit hoofdstuk gaan we daarom niet alleen in op de vraag in hoeverre huishoudens kunnen rondkomen en of men zich zorgen maakt over de financiële situatie. We belichten ook de groepen die er beter en minder goed voor staan en beschrijven welke acties er worden ondernomen als men niet kan rondkomen.

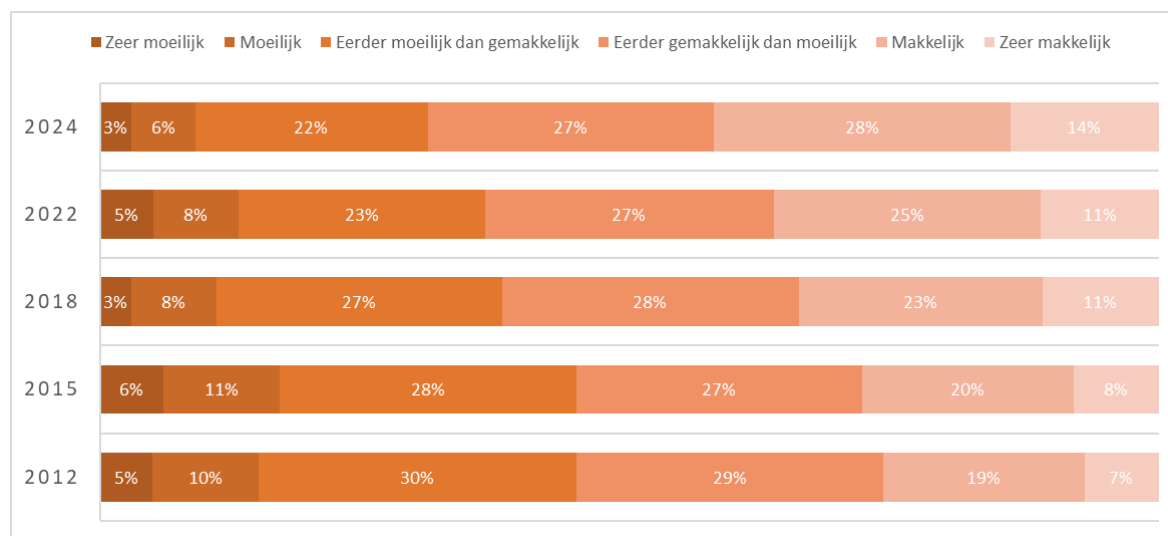
4.1 Rondkomen algemeen

32 procent van de huishoudens geeft aan moeilijk te kunnen rondkomen. Dit percentage ligt beduidend lager dan in eerdere jaren (figuur 1). In 2022 gaf 37 procent aan moeilijk te kunnen rondkomen, in 2018 was dit 38 procent, en in zowel 2012 als 2015 gaf 45 procent aan moeilijk te kunnen rondkomen. Hoewel nog steeds bijna een op de drie huishoudens moeite heeft om rond te komen, zien we dus een positieve trend door de jaren heen. Deze uitkomst staat niet op zichzelf. Deloitte heeft eind 2023 voor de derde keer op een rij de financiële gezondheid van Nederlanders gemeten. Waar zij in 2022 nog de noodklok luiden zien zij nu ook dat meer mensen dan in 2022 makkelijk kunnen rondkomen. Ruim twee derde van de huishoudens houdt maandelijks een beetje geld over.¹⁸

---

¹⁸ Deloitte (2024). Financiële gezondheid. Samen navigeren door onzekere tijden. Geraadpleegd op 27 maart van <https://www2.deloitte.com/nl/nl/pages/financial-services/articles/financiele-gezondheid-nederland.html>

Figuur 1: Rondkomen huishoudens vanaf 2012 tot nu

Dat het algemene beeld positief is, maakt nieuwsgierig naar de financiële situatie van groepen waarvan we weten dat zij de afgelopen jaren extra kwetsbaar waren: jongvolwassenen en flexwerkers. We hebben daarom de mate van rondkomen afgezet tegen een aantal achtergrondkenmerken van huishoudens (Tabel).

Een aantal groepen heeft beduidend meer dan gemiddeld moeite met rondkomen. Daarbij zien we grotendeels dezelfde groepen als in 2022 naar voren komen: mensen met lagere inkomens, huurders, alleenstaanden en jongvolwassenen. Meer dan de helft van de mensen met een uitkering en huishoudens met een laag inkomen vindt het moeilijk rond te komen. Ook huurders hebben veel vaker dan gemiddeld moeite om rond te komen. Verder valt op dat alleenstaanden vaker moeite hebben met rondkomen dan paren. We zien wel een sterke verbetering bij alleenstaanden met kinderen en ook paren met kinderen komen beter rond dan in 2022. Mogelijk geeft de extra inkomensondersteuning via het kindgebonden budget deze huishoudens wat meer financiële ruimte.

Hoewel jongvolwassenen ook in 2024 vaker dan gemiddeld aangeven moeilijk te kunnen rondkomen, is het verschil met Nederlanders boven de 30 jaar niet zo groot als in 2022. Dat neemt niet weg dat de financiële situatie van jongvolwassenen extra aandacht vraagt. Uit een aanvullende analyse op de data uit 2022 bleek dat jongvolwassenen anders met hun geld omgaan dan andere leeftijdsgroepen. Zij zijn meer gericht op de korte termijn en kopen vaker iets waar ze geen geld voor hebben. Jongvolwassenen hebben bovendien vaker een instabiel inkomen, wat hen in potentie kwetsbaarder maakt.¹⁹

We zien namelijk ook dat huishoudens met een wisselend inkomen het moeilijker vinden om rond te komen. Ook respondenten die over het algemeen geen of weinig gevoel van controle over hun inkomsten hebben en respondenten die hun inkomsten onvoorspelbaar achten, hebben vaker moeite om rond te komen. In hoofdstuk 2 zagen we al dat deze huishoudens ook minder grip hebben op hun inkomsten, omdat ze niet goed weten op

¹⁹ Nibud. (2023). Jongvolwassene richt zich financieel vooral op de korte termijn. Geraadpleegd op 17 maart van <https://www.nibud.nl/nieuws/jongvolwassene-richt-zich-financieel-vooral-op-de-korte-termijn/>

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

welke extra ondersteuning ze recht hebben. Ook in 2019 gaf het Nibud aan dat flexwerkers met een laag inkomen meer dan gemiddeld kwetsbaar zijn omdat ze vaker niet goed kunnen rondkomen en bovendien niet weten op welke ondersteuning ze recht hebben.²⁰ Deze onzekerheid ervaren mensen met lage en wisselende inkomsten in 2024 nog steeds.

Tabel 5: Moeite met rondkomen naar relevante achtergrondkenmerken, in 2022 en 2024*

		2022 %	2024 %
Totaal		37	32
Leeftijd	18 t/m 30	47	40
	> 30	36	30
Dagbesteding	Werkend (loondienst of zzp'er)	35	29
	Gepensioneerd	26	22
	Uitkeringsgerechtigd	63	55
Inkomen	Laag	59	54
	Midden	34	28
	Hoog	24	15
Woonsituatie	Koopwoning	24	22
	Huurwoning	52	48
Huishoudsituatie	Met partner/met kinderen	37	31
	Zonder partner/met kinderen*	62	55
	Met partner/zonder kinderen	29	22
	Zonder partner/zonder kinderen	42	42
Wisselend inkomen**	Wisselend inkomen		39
	Geen wisselend inkomen		30
Gevoel van controle over inkomsten***	Gevoel van controle		25
	Geen/weinig gevoel van controle		69
Voorspelbaarheid inkomsten***	Onvoorspelbaar		49
	Voorspelbaar		28

* In deze tabel zijn de categorieën 'eerder moeilijk dan makkelijk rondkomen', 'moeilijk rondkomen' en 'zeer moeilijk rondkomen' samengenomen onder de noemer 'moeite met rondkomen'.

²⁰ Schors, A, van der, Krijnen, C. & Schonewille, G. (2019) *Geldzaken in de praktijk 2018-2019*, Utrecht, Nibud.

** Dit is een relatief kleine groep in de steekproef (n=78), dus hier kunnen geen gegeneraliseerde conclusies over getrokken worden.

*** In 2022 zijn wisselend inkomen, gevoel van controle over inkomsten en voorspelbaarheid van inkomsten niet gemeten.

Ook hebben we in 2024 gevraagd hoe men naar de toekomst kijkt als het gaat om rondkomen door te vragen hoe zeker men is de komende twaalf maanden te kunnen rondkomen. Iets meer dan de helft (52 procent) is er zeker van komend jaar rond te kunnen komen. Nog eens 35 procent denkt waarschijnlijk wel te kunnen rondkomen. 8 procent staat hier neutraal in of heeft geen mening. Slechts 6 procent verwacht komend jaar niet rond te kunnen komen. Hoewel dus ongeveer een derde aangeeft moeilijk te kunnen rondkomen, is het overgrote deel van de huishoudens positief over de nabije toekomst en verwachten zij dat het uiteindelijk wel lukt rond te komen.

4.2 Reden moeilijk rondkomen

Aan de respondenten die aangaven dat zij moeilijk (eerder moeilijk dan makkelijk, moeilijk of zeer moeilijk) kunnen rondkomen, hebben we gevraagd wat daar de reden van is.

Net als in 2022 is de voornaamste reden dat mensen moeilijk kunnen rondkomen het stijgen van uitgaven in combinatie met gelijkblijvende (of dalende) inkomsten (tabel 6). Ook geeft een groot deel van de respondenten aan dat hoge vaste lasten en weinig inkomsten het moeilijk maken om rond te komen.

We hebben ook gekeken naar verschillen tussen groepen in de redenen van moeilijk rondkomen. Onder de meeste subgroepen op basis van inkomensniveau, wisselend inkomen en leeftijd staan dezelfde redenen in de top 3 als in 2022. We zien wel een aantal verschillen, die inherent zijn aan de omstandigheden waarin mensen verkeren. Zo geven huishoudens met een wisselend inkomen vaker aan moeilijk rond te komen vanwege onzekere inkomsten (19 procent) dan gemiddeld. Huishoudens met een lager inkomen geven vaker het lage inkomen aan als reden (38 procent) en jongvolwassenen (<30 jaar) komen vaker moeilijk rond vanwege de studie (21 procent).

Tabel 6: Redenen dat huishoudens moeilijk rondkomen (meerdere antwoorden mogelijk)

	2022	2024
	%	%
Uitgaven stijgen en inkomsten blijven gelijk (of dalen)	49	51
Door hoge vaste lasten	46	37
Weinig inkomsten	23	28
Ziekte (hogere kosten als gevolg van de ziekte)	13	17
Geen recht (meer) op toeslagen, inkomensondersteuning, kwijtschelding belastingen of belastingteruggave	12	13
Schulden	8	12
Als gevolg van inkomensdaling	20	11
Omdat ik mijn geld te makkelijk uitgeef	14	9
Vanwege onzekere inkomsten (flexwerk, zzp, uitzendkracht, nuluren, etc)	4	8
Ik volg een (vol- of deeltijd) studie	3	6
Omdat mijn partner te makkelijk geld uitgeeft	8	6

Keuzes en acties bij moeilijk rondkomen

Op het moment dat mensen moeilijk kunnen rondkomen vraagt dit om financiële keuzes en aanpassingen in hun financiële gedrag, zoals bezuinigen, inkomsten verhogen of interen op spaargeld. Op de vraag wat mensen doen of zouden doen als ze niet rond kunnen komen zeggen mensen over het algemeen meer dan één strategie te hanteren. De meest voorkomende strategie is het gebruiken van spaargeld (63 procent). Daarnaast zou meer dan de helft (57 procent) bezuinigen op noodzakelijke uitgaven zoals voeding, zorg of sociale activiteiten.

Verder geeft 42 procent aan extra inkomens te verwerven (bijvoorbeeld door extra te werken) en zou 19 procent lenen van familie, vrienden of kennissen.

Gezonde voeding en passende zorg zijn vanzelfsprekend essentiële uitgavenposten van een huishouden. Maar ook het ondernemen van sociale activiteiten is een belangrijk onderdeel van de noodzakelijke uitgaven. De Commissie sociaal minimum heeft in een recent rapport dan ook benadrukt dat sociale participatie een essentieel onderdeel is van het sociaal minimum.²¹ Op het moment dat er onvoldoende ruimte in het budget overblijft voor deze uitgaven, belemmert dat mensen om volwaardig te kunnen deelnemen aan de samenleving. In hoeverre mensen die aangeven hierop te bezuinigen ook daadwerkelijk onder deze grens van noodzakelijke uitgaven terechtkomen, kunnen we op basis van dit onderzoek niet stellen. Wel zien we dat mensen met lage en mensen met hoge inkomens ongeveer dezelfde strategieën hanteren, waarbij mensen met een laag inkomen uiteraard een groter risico lopen de ondergrens te bereiken.

Vorbereid zijn op onverwachte gebeurtenissen

Anticiperen op onvoorziene omstandigheden is van essentieel belang, vooral omdat deze vaak gepaard gaan met aanzienlijke financiële risico's. Tijdens deze zogeheten life-events, zoals arbeidsongeschikt raken, scheiden of (eerder) met pensioen gaan, verandert er veel in het leven van mensen, ook op het gebied van de financiën.

Een eerste stap bij het voorbereiden op financiële risico's is de mogelijke (financiële) gevolgen van onverwachte gebeurtenissen te kennen en begrijpen. Daarom hebben we gevraagd of mensen weleens hebben uitgezocht of ze nog kunnen rondkomen na bepaalde gebeurtenissen. Tabel 7 toont het percentage dat hier 'ja' op geantwoord heeft. In hoofdstuk 5 zoomen we verder in op financiële buffers.

Veel mensen hebben nog niet uitgezocht of ze kunnen rondkomen na bepaalde gebeurtenissen. Het beste is men voorbereid op het met pensioen gaan (56 procent). Verdiepende analyses laten zien dat zeker mensen die dicht bij de pensioenleeftijd aan zitten (tussen 55 en 65 jaar) vaker dan gemiddeld hebben uitgezocht of ze kunnen rondkomen na hun pensioen (67 procent). Van de jongvolwassenen heeft 44 procent weleens uitgezocht of ze nog kunnen rondkomen na hun pensioen.

Van de respondenten met een partner heeft 54 procent weleens uitgezocht of ze kunnen rondkomen als de partner overlijdt. Tegelijkertijd heeft 63 procent nog nooit (37 procent

---

²¹ Commissie Sociaal Minimum. (2023). Een zeker bestaan. Naar een toekomstbestendig stelsel van het sociaal minimum.

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

wel) uitgezocht of ze nog kunnen rondkomen als zich een relatiebreuk (scheiden of uit elkaar gaan) voordoet.

Tabel 7: Rondkomen na gebeurtenis (percentage is deel dat het wél eens heeft uitgezocht)

	2024 %
Pensioen	56
Als partner komt te overlijden*	54
Arbeidsongeschikt of langdurig ziek	50
Faillissement van eigen onderneming**	48
Eerder met pensioen	43
Werkloos	43
Ander werk met minder inkomsten	39
Scheiden/uit elkaar gaan*	37

* Deze categorieën zijn uitgevraagd aan respondenten met partner (n=1.094). Het percentage geeft dus ook het gedeelte van deze subgroep weer.

** Deze categorie is alleen uitgevraagd aan respondenten die aangaven zzp'er te zijn of een eigen onderneming te hebben (n=106). Het percentage geeft dus ook het gedeelte van deze subgroep weer.

4.3 Zorgen over de financiële situatie

Naast het feit dat ongeveer een derde van de mensen moeite heeft met rondkomen, zien we in dit onderzoek ook dat veel mensen zich zorgen maken over hun financiële situatie (tabel 8). Ruim een op de vier (27 procent) maakt zich regelmatig tot altijd zorgen. Daarnaast maakt 31 procent zich soms zorgen. 42 procent maakt zich zelden tot nooit zorgen.

Vergelijkbaar met de groepen die moeite hebben om rond te komen, zijn het ook vaker jongvolwassenen, uitkeringsgerechtigden, huishoudens met een lager inkomen, huurders en huishoudens met een wisselend inkomen die zich vaker regelmatig tot altijd zorgen maken over hun financiële situatie.

Tabel 8: Zorgen over financiële situatie naar relevante achtergrondkenmerken (percentage dat zich regelmatig tot altijd zorgen maakt)

		2024 %
Totaal		<u>27</u>
Leeftijd	18 t/m 30	<u>42</u>
	30+	<u>24</u>
Dagbesteding	Werkend (loondienst of zzp'er)	27
	Gepensioneerd	<u>13</u>
	Uitkeringsgerechtigd	<u>39</u>
Inkomen	Laag	<u>37</u>
	Midden	<u>24</u>
	Hoog	<u>20</u>
Woonsituatie	Koopwoning	<u>21</u>
	Huurwoning	<u>37</u>
Wisselend inkomen	Wisselend inkomen	<u>35</u>
	Geen wisselend inkomen	25
Gevoel van controle over inkomsten	Gevoel van controle	<u>22</u>
	Geen/weinig gevoel van controle	<u>60</u>
Voorspelbaarheid inkomsten	Onvoorspelbaar	<u>24</u>
	Voorspelbaar*	<u>41</u>

* Dit is een relatief kleine groep in de steekproef (n=42), dus hier kunnen geen gegeneraliseerde conclusies over getrokken worden.

4.4 Betalingsproblemen

Eerder in dit rapport zagen we al dat een substantiële groep het moeilijk vindt om rond te komen, zich regelmatig zorgen maakt en daarnaast regelmatig moeite heeft met het betalen van alle rekeningen. Wanneer mensen geld tekortkomen, ontstaan al snel betalingsproblemen. Dat kan variëren van af en toe een rekening later betalen tot problematische schulden. Een deel van deze problemen wordt geregistreerd. Denk daarbij aan het afsluiten van energie, aanmeldingen bij het CAK en schuldhelpverlening.

Grote problematische schulden beginnen echter vaak met lichtere betalingsproblemen die niet of amper geregistreerd (kunnen) worden. Dat soort betalingsproblemen hebben we in dit onderzoek in kaart gebracht. We hebben de respondenten gevraagd welke van de gebeurtenissen die zijn weergegeven in Tabel 9 ze in de afgelopen twaalf maanden regelmatig of een enkele keer hebben meegemaakt.

Net zoals in 2022 wordt het vaakst aangegeven dat er een betalingsherinnering is ontvangen. Het ontvangen van een betalingsherinnering hoeft niet direct een weerspiegeling te zijn van financiële problemen. Het kan immers een rekening betreffen die simpelweg vergeten is en na de herinnering zonder problemen wordt betaald. Meerdere betalingsherinneringen kunnen wel een indicatie zijn van onderliggende financiële problemen, en kunnen door bijvoorbeeld incassokosten oplopen tot grotere betalingsachterstanden. 7 procent geeft aan regelmatig betalingsherinneringen te ontvangen, 22 procent een enkele keer. Een optelling van de onafgeronde percentages komt uit op 28 procent.

Daarnaast zien we dat ruim een op de vier mensen afgelopen jaar rood heeft gestaan op de betaalrekening en bijna een op de vijf afbetalingsregelingen heeft getroffen. Concrete problemen zien we ook terug in het niet kunnen betalen van rekeningen (17 procent), geen geld meer kunnen opnemen (17 procent) en de boodschappen niet kunnen betalen (14 procent).

Betalingsproblemen komen vaker voor onder bepaalde groepen. Van de mensen die moeite hebben met rondkomen, heeft 47 procent afgelopen jaar weleens rood gestaan. Zij kunnen ook vaker rekeningen niet betalen (42 procent), hebben wel eens meegemaakt niet te kunnen betalen bij het boodschappen (33 procent) en kunnen wel eens geen geld meer opnemen of pinnen (40 procent). Ook huishoudens met een wisselend inkomen ervaren vaker betalingsproblemen. 29 procent van hen kan wel eens rekeningen niet betalen en 35 procent staat wel eens rood op de betaalrekening. Hetzelfde beeld zien we terug bij de jongvolwassenen en de huurders: 33 procent van de jongvolwassenen staat wel eens rood en 38 procent kan rekeningen wel eens niet betalen. Van de huurders staat 29 procent wel eens rood en kan ook 29 procent de rekeningen wel eens niet betalen.

Tabel 9: Betalingsproblemen afgelopen jaar (% van 'Ja, regelmatig' en 'Ja, een enkele keer')

	2022 (%)	2024 (%)
Een betalingsherinnering ontvangen	30	28
Rood staan op de betaalrekening*	30	26
Afbetalingsregelingen getroffen	21	19
Weigering van een automatische afschrijving	17	18
Rekeningen niet kunnen betalen**		17
Geen geld meer kunnen opnemen/niet meer kunnen pinnen	17	17
Niet kunnen betalen bij boodschappen doen	13	14
Voorschot op salaris aangevraagd	10	8

* Rood staan is in 2022 op een andere manier uitgevraagd. Toen is specifieker gevraagd hoe vaak men rood staat (nooit, 2 keer per jaar, 1 keer per kwartaal, elke maand, wekelijks).

** Nieuw toegevoegd in 2024.

Tabel 9 geeft per betalingsprobleem aan welk percentage van de respondenten een dergelijke situatie afgelopen jaar heeft meegemaakt. Zorgelijk is het vooral als mensen meerdere verschillende betalingsproblemen hebben. Daarom hebben we in kaart gebracht hoeveel betalingsproblemen men heeft, en of dit verschilt per achtergrondkenmerk (Tabel 10). Kanttekening hierbij is dat we alleen iets kunnen zeggen over de betalingsproblemen die zijn uitgevraagd in dit onderzoek.

Iets meer dan de helft van de respondenten (54 procent) heeft afgelopen jaar géén van de betalingsproblemen die zijn uitgevraagd ervaren. 15 procent heeft er één gehad en 31 procent heeft twee of meer verschillende betalingsproblemen ervaren. Gemiddeld over de gehele groep zien we 1,5 betalingsproblemen per persoon. Dit kan niet worden vergeleken met eerdere jaren, omdat de (aantallen) betalingsproblemen die zijn uitgevraagd sterk zijn veranderd.

Verdere analyses laten zien dat mensen die moeilijk rondkomen, over het algemeen vaker een betalingsprobleem hebben gehad. Gemiddeld noemen zij 3,1 verschillende betalingsproblemen. Ook huurders (2,1 problemen), huishoudens met een wisselend inkomen (2,4 problemen) en mensen met een laag inkomen (1,8 problemen) hebben meer verschillende betalingsproblemen dan gemiddeld. Opnieuw komen deze groepen overeen met de groepen die vaker moeilijker rondkomen en zich zorgen maken over hun financiële situatie. Uit onze analyse blijkt ook dat deze mentale zorgen gepaard gaan met concrete betalingsproblemen.

Tabel 10: Aantal betalingsproblemen naar relevante achtergrondkenmerken

		2024
Totaal		1,5
Rondkomen	Makkelijk	0,7
	Moeilijk	<u>3,1</u>
Dagbesteding	Werkend (loondienst of zzp'er)	1,7
	Gepensioneerd	0,5
	Uitkeringsgerechtigd	1,5
Inkomen	Laag	<u>1,8</u>
	Midden	<u>1,2</u>
	Hoog	1,4
Woonsituatie	Koopwoning	<u>1,1</u>
	Huurwoning	<u>2,1</u>
Wisselend inkomen	Wisselend inkomen	<u>2,4</u>
	Geen wisselend inkomen	<u>1,3</u>

5. Sparen en gedrag

Regelmatig wat geld opzijzetten voorkomt geldproblemen en geeft rust. Met een spaarbedrag achter de hand kunnen financiële tegenvallers worden opgevangen. Bovendien kan er gespaard worden voor uitgaven in de toekomst zoals een studie, vakantie of (eerder met) pensioen. Veel Nederlanders sparen dan ook. Zelfs in tijden van hoge inflatie bleven de spaartegoeden van Nederlandse huishoudens stijgen.²² In dit onderzoek zien we ook dat de meeste mensen sparen, al lukt het niet iedereen dit regelmatig te doen en zijn de verschillen in spaartegoeden tussen huishoudens groot. Het Nibud adviseert om 10 procent van je inkomsten opzij te zetten. Dat is voor veel mensen een behoorlijke opgave, waar zij niet toe in staat blijken.

5.1 Sparen

Ruim een op de tien huishoudens spaart niet (12 procent). Dit betekent dus dat de meeste huishoudens (88 procent) wel sparen. Van deze laatste groep spaart 21 procent niet consequent iedere maand, maar alleen als er geld overblijft en/of er meer inkomsten dan normaal binnenkomen. Het grootste deel van de respondenten (66 procent) zet iedere maand geld opzij.

Ook hebben we gevraagd hoeveel men ongeveer spaart (Tabel 3). Opvallend is dat hoewel de meerderheid over het algemeen spaart, een aanzienlijk deel (28 procent) wel spaart, maar minder dan 10 procent van het inkomen. Wanneer we deze groep samennemen met de huishoudens die helemaal niet sparen, komt het erop neer dat 41 procent van de respondenten minder dan 10 procent van hun inkomen opzijzet. Daarnaast spaart 24 procent ongeveer een tiende van het inkomen en 29 procent meer dan dat.

Tabel 3: Sparen

	2024 %
Spaar niet	12
Spaart wel, minder dan 10 procent van het inkomen	28
Spaart ongeveer 10 procent van het inkomen	24
Spaart meer dan 10 procent van het inkomen	29
Overig (weet het niet of wil het niet zeggen)	6

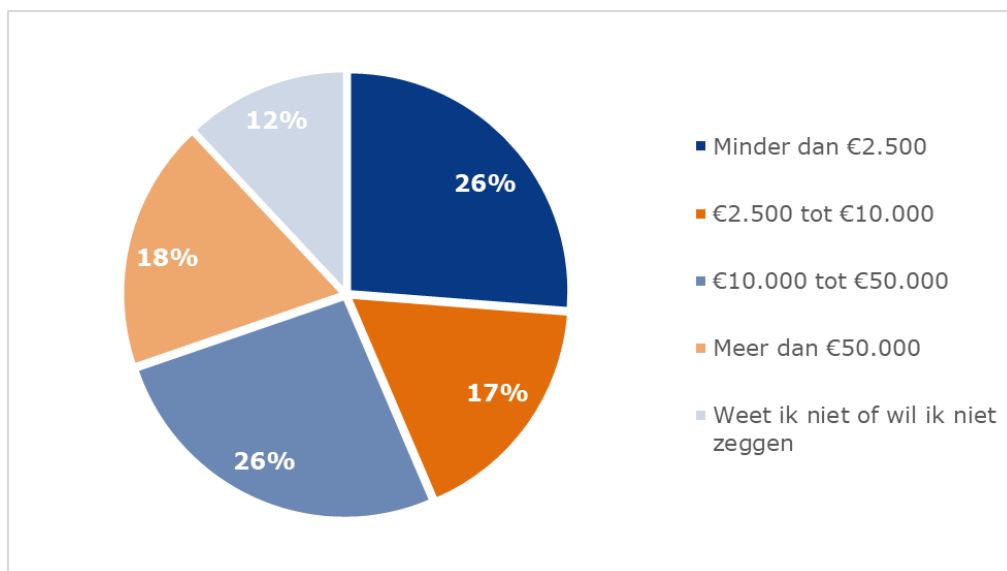
Dit beeld zien we ook terug in de hoogte van het spaartegoed op de spaarrekeningen van Nederlandse huishoudens (Figuur 2). Meer dan een kwart (26 procent) van de huishoudens heeft minder dan €2.500 op de spaarrekening staan. 20 procent heeft zelfs minder dan €1.000 op de spaarrekening staan. Daarnaast heeft 26 procent tussen de €10.000 en €50.000 op de spaarrekening en 18 procent meer dan €50.000.

²² DNB (2024). *Huishoudens sparen weer evenveel als voor corona*. Geraadpleegd op 22 maart van <https://www.dnb.nl/nieuws-statistiek/statistisch-nieuwsbericht-2024/huishoudens-sparen-weer-evenveel-als-voor-corona/>

Ook hebben we gekeken of er groepen zijn die relatief meer of minder spaargeld hebben. Niet geheel verrassend hebben huishoudens die moeite hebben om rond te komen fors minder spaargeld. Meer dan de helft (54 procent) van hen heeft minder dan €2.500 (45 procent heeft minder dan €1.000). Naast het feit dat deze groep dus maandelijks moeite heeft om rond te komen, hebben zij ook een erg kleine of zelfs geen financiële buffer om onverwachte uitgaven op te vangen of om te sparen voor bijvoorbeeld reserveringsuitgaven.

Ook jongvolwassenen hebben vaker minder dan €2.500 aan spaargeld (36 procent). Datzelfde geldt voor huishoudens met een wisselend inkomen (30 procent), huishoudens met lagere inkomens (46 procent) en huurders (45 procent).

Figuur 2: Hoogte spaargeld op de spaarrekening (per huishouden)

Spaardoel & perceptie

Voor velen is het hebben van een financiële buffer het voornaamste spaardoel. Zo spaart bijna de helft (42 procent) voor onvoorziene uitgaven zoals medische kosten, reparaties van grotere huishoudelijke apparaten en bouwkundige reparaties aan de woning. 29 procent spaart voor een buffer voor een eventuele inkomensterugval. Daarnaast spaart ruim 1 op de 4 (28 procent) voor vrije tijd en hobby's of voor grotere aankopen zoals een auto of elektronica (28 procent).

Naast het concrete spaargedrag, hebben we ook gevraagd naar de perceptie van deze financiële buffer. Ruim een op de drie (35 procent) heeft het gevoel niet genoeg geld achter de hand te hebben, terwijl 56 procent juist het gevoel heeft wel genoeg geld achter de hand te hebben. Het overige deel (9 procent) geeft aan het niet te weten.

Het zijn voornamelijk jongvolwassenen (43 procent), lagere inkomens (49 procent), huurders (47 procent) en huishoudens met een wisselend inkomen (44 procent) die het gevoel hebben niet genoeg geld achter de hand te hebben.

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Ander vermogen

Geld op de spaarrekening is niet de enige manier waarop Nederlandse huishoudens vermogen kunnen opbouwen. 37 procent heeft vermogen in de vorm van een (deels) afbetaalde koopwoning. Daarnaast heeft ruim een op de vier (28 procent) beleggingen en investeert 10 procent in cryptovaluta.

Combineren we spaargeld met andere vormen van vermogen, dan heeft 6,5 procent geen enkele vorm van vermogen. Deze huishoudens bezitten dus geen spaargeld en hebben ook geen andere vorm van vermogen.

5.2 Financieel gedrag

Om de financiële situatie van mensen beter te kunnen begrijpen en uitdagingen te identificeren, is het van belang inzicht te krijgen in hun financiële gedrag. Wat zijn gewoontes en voorkeuren als het bijvoorbeeld gaat om het doen van aankopen of het bijhouden van de financiële administratie? De laatste paragraaf van dit rapport richt zich op deze financiële gedragingen.

Financiële administratie

Onderdeel van een goede financiële administratie is dat je regelmatig een overzicht maakt van je inkomsten en uitgaven, zo stelt het Nibud al sinds jaar en dag. Overzicht helpt grip te houden op je financiën. Meer dan een derde van de respondenten (37 procent) zegt echter dit nooit of bijna nooit te doen; 61 procent doet dit met enige regelmaat. Over het algemeen bekijken mensen wel regelmatig hun banksaldo. 41 procent checkt dit dagelijks, 48 procent doet dit minimaal eens per week. Ongeveer 10 procent bekijkt het banksaldo eens per maand of minder vaak.

Mensen die meer onzekerheid ervaren over hun financiële situatie zijn ook vaker bezig met hun financiën. Zo maakt 70 procent van de huishoudens met een wisselend inkomen regelmatig een overzicht van hun inkomsten en uitgaven. Ook mensen die zich zorgen maken om hun financiële situatie maken vaker een overzicht van hun inkomsten en uitgaven (70 procent). Huishoudens die moeilijk rondkomen maken niet significant vaker een overzicht van inkomsten en uitgaven, en checken hun banksaldo ook niet vaker.

Financiële hulp

Hulp en advies vragen bij financiële zaken blijkt voor veel mensen niet vanzelfsprekend. Veel mensen zoeken vooral hulp in eigen kring, zo bleek al uit eerder onderzoek.²³ Ook in dit onderzoek geven de meeste mensen (83 procent) aan geen hulp van externe partijen – dat wil zeggen, personen buiten het huishouden – in te schakelen bij het bijhouden van hun financiële administratie en het oplossen van schulden. 4 procent krijgt hulp van familie, 15 procent krijgt hulp van een externe partij zoals een vrijwilliger, financieel adviseur of via de schuldregeling. Op het moment dat de noodzaak groter wordt, zoeken mensen wel vaker hulp buiten het huishouden. Huishoudens die moeilijk rondkomen, krijgen namelijk vaker hulp van een externe partij (23 procent, ten opzichte van het

²³ Zie o.a.: Deloitte (2024). Financiële gezondheid. Samen navigeren door onzekere tijden. Geraadpleegd op 27 maart van <https://www2.deloitte.com/nl/nl/pages/financial-services/articles/financiele-gezondheid-nederland.html>; Groen, A & Prins, C. (2022) *Jongvolwassenen en hun financiële doelen, hoe bereiden jongvolwassenen zich voor op hun financiële toekomst* Utrecht, Nibud, RaboResearch.

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

gemiddelde van 15 procent). Ook huishoudens met wisselende inkomens krijgen vaker hulp (20 procent).

De meeste mensen weten waar ze terecht kunnen als ze persoonlijke financiële problemen (zouden) hebben. Een kleine groep (9 procent) zou niet weten bij welke organisaties ze terecht kunnen. 37 procent weet de organisaties in de omgeving te vinden. Ruim de helft (54 procent) weet het nu niet maar denkt het wel te kunnen vinden als ze het nodig hebben.

Aankoopgedrag

Met een aantal stellingen geven we een beeld van het aankoopgedrag van de respondenten (Tabel 4). We hebben respondenten gevraagd deze stellingen te beantwoorden, denkend aan de wat grotere, onregelmatige aankopen. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om apparaten, elektronica of kleding.

De meeste mensen doen op een redelijk bedachtzame manier aankopen. De grote meerderheid kijkt vooral wat een product kost, kijkt of ze het kunnen betalen, kijkt of het in de aanbieding is en bedenkt waar een product aan moet voldoen voordat ze het kopen. Ruim een op de tien wordt weleens verrast door bijkomende kosten en 8 procent koopt weleens iets waar ze eigenlijk geen geld voor hebben.

Bedachtzaam aankoopgedrag komt minder voor onder huishoudens die moeilijk rondkomen. 13 procent van hen koopt bijvoorbeeld weleens iets waar ze eigenlijk geen geld voor hebben en 76 procent kijkt vooraf wat een product kost voordat ze het kopen. Qua bedachtzaamheid maakt het niet uit of huishoudens een laag, midden- of hoog inkomen hebben. Hun aankoopgedrag verschilt niet significant van elkaar. Maar zoals we ook al in eerder onderzoek zagen²³, speelt leeftijd wel mee: jongvolwassenen (16 procent) kopen relatief vaak iets waar ze eigenlijk geen geld voor hebben. Twee derde van de jongvolwassenen (66 procent) kijkt vooraf wat een product kost voordat ze het kopen.

Tabel 4: Aankoopgedrag

	Vaak tot altijd %
Ik bekijk vooraf altijd wat een product kost voordat ik het koop	82
Als ik iets groots/duurs wil kopen, bekijk ik eerst of ik dat kan betalen	80
Als ik iets wil kopen, kijk ik of ik het ook in de aanbieding kan krijgen	76
Ik bedenk waar een product aan moet voldoen voordat ik het koop	76
Ik word weleens verrast door bijkomende kosten, wanneer ik iets gekocht heb.	11
Ik koop weleens een product waar ik eigenlijk geen geld voor heb	8

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Bijlage 1 | Onderzoeksverantwoording

1.1 Doelgroep

De doelgroep voor dit onderzoek heeft de volgende kenmerken:

- Nederlanders in de leeftijd 18-75 jaar.
- Het gaat om werkenden (in loondienst of als zzp'er), gepensioneerden, uitkeringsgerechtigden en andere niet-werkenden.
- Alleen zelfstandige huishoudens zijn meegenomen.

1.2 Netto steekproef

- 1.563 respondenten.
- De netto steekproef is representatief voor Nederlanders in de leeftijd van 18-75 jaar. Het onderzoek is representatief qua geslacht en leeftijd. Zie tabel B2.

1.3 Werving respondenten

De werving van de respondenten heeft plaatsgevonden via een online vragenlijst via panel Dynata (www.dynata.com).

1.4 Veldwerkperiode

Het veldwerk is uitgevoerd van 2 februari 2024 tot en met 17 februari 2024.

Bijlage 2 | Achtergrondkenmerken

In onderstaande tabel worden de achtergrondvariabelen van de respondenten gepresenteerd die een indruk geven van de populatie. In het rapport worden de te verklaren variabelen besproken aan de hand van deze variabelen.

Tabel B1. Achtergrond respondenten steekproef (n = 1.563)

	Totaal (%)		Totaal (%)
Geslacht*		Inkomensniveau**	
Man	49	Laag	34
Vrouw	51	Midden	29
		Hoog	38
Leeftijd		Dagbesteding	
18 tot 35 jaar	22	Werkend	63
35 tot 45 jaar	19	Gepensioneerd	17
45 tot 55 jaar	19	Uitkeringsgerechtigd	12
55 tot 65 jaar	21		
65 tot 75 jaar	19		
Huishoudtype		Woning	
Alleenstaand, zonder kinderen	23	Huurwoning	36
Alleenstaande, met kinderen	5	Koopwoning	64
Met partner, zonder kinderen	38		
Met partner, met kinderen	32	Opleidingsniveau	
Met een of meerdere huisgenoten	2	Laag	24
Anders	0	Middelbaar	37
		Hoog	38

*Dit zijn andere categorieën dan in 2022 zijn gebruikt, omdat rekening is gehouden met verandering in modaal inkomen en indexatie. Hierdoor kunnen vergelijkingen met voorgaande jaren niet 1 op 1 gemaakt worden.

- laag inkomen: zonder partner < € 1.875; met partner < € 2.875
- midden inkomen: zonder partner € 1.875 - € 2.625; met partner € 2.875 - € 4.750
- hoog inkomen: zonder partner > € 2.625; met partner > € 4.750
- Het betreft maandelijks netto inkomens.

** geslacht: in de vragenlijst zijn ook de antwoordcategorieën 'anders' en 'wil ik niet zeggen' meegenomen. Dit heeft 1 respondent geantwoord. Gezien dit lage aantal zijn deze categorieën in de resultaten niet meegenomen.

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Tabel B2 geeft de representativiteit van de steekproef van dit onderzoek ten opzichte van de verdeling in Nederland volgens CBS.

Tabel B2: Nationale representativiteit

	Steekproef (%)	CBS* (%)
Geslacht		
Man	49	50
Vrouw	51	50
Leeftijd		
18 tot 24 jaar	4	5**
25 tot 34 jaar	18	18
35 tot 44 jaar	19	18
45 tot 55 jaar	19	20
55 tot 65 jaar	21	22
65 tot 75 jaar	19	19

*Data afkomstig van CBS brondata (Statline). Geraadpleegd op 15 december 2023.

** In dit onderzoek zijn enkel zelfstandig wonende personen meegenomen. Ook de percentages van CBS zijn hierop aangepast.